

УДК 355.486:341.3

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.8>

Л. Т. ТИШАКОВА

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри іноземних мов загальноуніверситетських кафедр,

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,

м. Северодонецьк, Луганська область, Україна

Електронна пошта: tishakova.lt@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-9237-2730>

Н. Ф. ХАЙРУЛІНА

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри іноземних мов,

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,

м. Северодонецьк, Луганська область, Україна

Електронна пошта: nailiakhairulina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3983-3627>

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ У СЕРЕДОВИЩІ ЗВО ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Статтю присвячено обґрунтуванню різноманітних аспектів удосконалення технологічної, професійно-педагогічної підготовки майбутніх юристів, розкриваються основні функції майбутнього юриста-викладача, процес його адаптації до реальної професійної діяльності. Проаналізовано проблему підготовки професіонала-юриста для здійснення професійної діяльності і реального рівня професійно-педагогічної готовності майбутнього юриста до діяльності в різних типах юридичних установ. У статті визначено, що методика формування базових компетентностей (форм, засобів, методів, засад) у юридичних навчальних закладах спеціального призначення передбачає створення спеціальних умов (спеціалізованих аудиторій) для проведення практичних занять зі спеціальних та гуманітарних дисциплін.

Зазначено, що гуманітарна складова частина у навчальних планах університетів спеціального призначення недостатньо відображена. Доведено, що професійна діяльність майбутнього юриста-викладача, окрім глибоких спеціальних кваліфікованих знань, умінь і навичок, вимагає системи психологічних і педагогічних знань, навичок і прийомів, які забезпечують високу культуру спілкування, а також надбання навичок цінування та поваги до різноманітності і мультикультурності через рефлексію, самовдосконалення, пізнавальну та творчу активність.

Знання педагогіки необхідні для ефективної організації роботи з людьми, проведення правовиховної роботи. Виявлено, що на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти значною мірою змінюється роль викладача. При компетентнісному підході викладач займає позицію організатора, консультанта, тьютора, який певним чином орієнтує навчальний процес на отримання майбутніми юристами-викладачами самостійного досвіду. Авторками визначено, що професійно-педагогічна підготовка майбутнього правника в контексті компетентнісного підходу не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми і потребує подальшого вивчення методики формування компонентів професійно-педагогічної компетентності майбутніх правознавців.

Ключові слова: професійна компетентність, професійно-педагогічна підготовка, професійна діяльність, саморозвиток, самореалізація, компетентнісний підхід.

Актуальність проблеми. Для України як незалежної європейської держави цілком виправдана спрямованість на входження до загальноєвропейського освітнього простору. В умовах інтеграції в освітній галузі відбувається формування спільних ціннісних орієнтацій, змісту, методів, форм, засобів навчання. Сучасний розвиток педагогічної освіти характеризується появою досліджень, у яких висвіт-

люються різноманітні аспекти удосконалення технологічної, професійно-педагогічної підготовки майбутніх юристів, розкриваються основні функції майбутнього фахівця-юриста, процес його адаптації до реальної професійної діяльності. Підготовка майбутнього фахівця-юриста до професійно-педагогічної творчої діяльності здійснюється шляхом активізації та підвищення якості вузівського навчання на

базі розширення керованої академічної свободи студентів, яка ґрунтується не стільки на простому засвоєнні поданої викладачем інформації, скільки на самостійному пошуковій варіанту засвоєння навчального матеріалу – диференціації навчального процесу.

Спрямованість диференційованого навчання на індивідуально-типологічні особливості студентів забезпечує формування в них умінь вчитися, потреби в самоосвіті, виникнення бажання генерувати нові ідеї, шукати альтернативне вирішення стандартних та проблемних ситуацій. У сучасному навчальному середовищі необхідний принципово новий підхід, який би не тільки ґрунтувався на засвоєнні студентами певних знань, умінь та навичок, а й формував би в них власне ставлення до різноманітних явищ і фактів, сприяв би розвитку особистісного досвіду створення власних стратегій, необхідних у їхній майбутній професійній діяльності.

Вимоги, що висуваються до підготовки професіонала, а також розуміння освіти, моралі, професійної майстерності по-новому привели до необхідності приділяти особливу увагу особистісно-професійному саморозвитку студентів – майбутніх юристів, які готові до самовизначення в діяльності та спілкуванні, а також до самореалізації у житті, розвитку культури і духовності, національно-культурного та духовного самовдосконалення, розвитку творчих здібностей і талантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На шляху до Європейського простору вищої освіти виникла необхідність подолання суперечностей між соціальним замовленням вищої школи на підготовку професіонала-юриста для здійснення професійно-педагогічної діяльності і реальним рівнем професійно-педагогічної готовності до діяльності в різних типах юридичних установ; усвідомленням викладачами ЗВО потреби у створенні на професійно-орієнтованих заняттях, практиці в юридичних установах необхідних психолого-педагогічних умов для формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх юристів і недостатньою кількістю у вищій школі відповідних навчальних спецкурсів та методик її формування.

Скларося так, що гуманітарний складник у навчальних планах університетів спеціаль-

ного призначення недостатньо відображений. У навчальних планах підготовки юристів виділено недостатньо годин на предмети гуманітарного циклу. У стратегічних документах із національної безпеки України визначено, що, попри закономірне підвищення суспільної та державної уваги до гуманітарних питань (освіти, науки, культури та культурної спадщини, питань національної ідентичності тощо), їх присутність у стратегічних безпекових документах є безсистемною та фрагментарною. Зазначене негативним чином позначається на стані національної безпеки України, а отже, потребує виправлення (внесення відповідних змін до чинного законодавства з урахуванням актуальних безпекових тенденцій та міжнародного досвіду). Концептуальні теоретико-методологічні положення компетентнісного підходу та шляхи його впровадження в систему освіти представлені у наукових працях Г. Яворської, О. Черновського, Н. Ничкало, С. Сисоевої та інших.

Як зазначає Г.Х. Яворська, «традиційна педагогіка, включаючи мотиви й установки у структурі діяльності, недостатньо відображала проблемі управління ними. Розвиток особистості в освітньому середовищі розглядався без його взаємозв'язку з розвитком мотиваційно-сислової основи навчальної діяльності» (Яворська, 2004). Необхідно цілеспрямовано і системно розвивати її мотиваційно-сислові механізми, впроваджуючи в навчальний процес спеціалізовані модулі, спрямовані на те, щоб навчати молоду людину коригувати власний досвід, виробляти індивідуальну професійну свідомість.

Аналізуючи базові компетентності майбутніх юристів, дослідниця стверджує, що важливість формування у майбутніх правознавців саме комунікативної, соціальної, навчальної, інформаційної та етичної компетентностей зумовлена їхніми особливостями та вимогами до юридичної професії, передбаченими у державних стандартах вищої освіти, зокрема в ОКХ. «Методика формування базових компетентностей (форми, засоби, методи, засади) у юридичних навчальних закладах передбачає створення спеціальних умов (спеціалізовані аудиторії) для проведення практичних занять» (Яворська, 2016).

Професійна діяльність юриста-педагога, окрім глибоких спеціальних кваліфікованих знань, навичок, умінь, вимагає «системи психологічних і педагогічних знань, навичок і прийомів, які забезпечують високу культуру спілкування, а також вироблення навички цінування та поваги різноманітності і мультикультурності через рефлексію, самовдосконалення, пізнавальну та творчу активність. Знання педагогіки необхідні для ефективної організації роботи з людьми, проведення правовиховної роботи» (Яворська, 2004).

Проблему формування професійної культури майбутніх юристів у процесі вивчення педагогічних дисциплін висвітлює у своїх роботах В.А. Сокаль. Освітній процес у вищих навчальних закладах, які готують фахівців у галузі права, має забезпечити розвиток у студентів високої культури, гуманістичного світогляду, високих моральних якостей, сформувані творчих компетентних фахівців у галузі права, виховувати патріотичні почуття та високу громадянську активність студентської молоді.

Професійна культура юриста є основою позитивного іміджу юриста-педагога, «сприяє успішній реалізації творчого потенціалу та професійних здібностей майбутніх фахівців-правників. Дисципліни педагогічного циклу сприяють формуванню в майбутніх юристів таких якостей, як толерантне й доброзичливе ставлення до колеги, опонента, ввічливість, професійна чесність, здатність визнати свою неправоту, схильність до справедливого способу розв'язання конфліктів на основі моральних критеріїв» (Сокаль, 2017).

Питанням правового виховання студентів, магістрів присвятили свої дослідження Н.М. Логінова, О.М. Бандурка, Н. Костова, С.С. Сливка та інші.

На думку Н.М. Логінової, «правове виховання майбутніх правознавців буде залежати від рівня теоретичної розробленості її положень, розроблення нових методик, адаптованих для різних соціальних груп, та від їх прикладного впровадження у правову практику. Концепція правового виховання під час підготовки майбутніх правознавців потребує нових теоретичних розробок, нового наукового пошуку, заснованого на спільній творчості філософів, соціологів, педагогів і правознавців» (Логінова, 2019).

Метою дослідження цієї проблеми є обґрунтування інструментально-методичних аспектів підготовки технологічно компетентного юриста-педагога у середовищі ЗВО в контексті особистісно орієнтованого підходу.

Для досягнення поставленої мети необхідно проводити систематичну роботу з вирішення таких завдань, як: формування інструментально-технологічної готовності юриста до професійної діяльності; удосконалення професійно-особистісних якостей майбутніх юристів; виявлення основних форм, методів, засобів навчання, що відповідають педагогічним технологіям, використаним у процесі педагогічної підготовки юриста в системі «школа – ЗВО», та створення технологізованих методичних матеріалів із використанням нових інформаційних технологій; організація педагогічних умов для підвищення продуктивності професійної діяльності майбутніх юристів-педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах оновлення соціальної, культурної, інформаційно-технологічної сфер українського суспільства формування національної та правової свідомості українців є першочерговим завданням. Глибокі соціальні, духовні й економічні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, спонукають до вдосконалення системи освіти, яка має сприяти утвердженню людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкриттю її здібностей, задоволенню різноманітних освітніх потреб, забезпеченню пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи.

Практична реалізація визначених завдань залежить насамперед від викладача, здатного вільно орієнтуватися в соціальних і природних умовах, розуміти особливості розвитку правової культури майбутніх юристів, оволодівати науковою інформацією. Професіонал у галузі юридичної освіти повинен глибоко усвідомлювати місце і роль освітніх процесів, систем у світовому культурному просторі, в його історичних закономірностях і етнографічних формах, поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання з юридичних питань із практичною підготовкою.

І склалося так, що компетентність і професіоналізм сучасного юриста-викладача – це саме той

останній шанс, коли йому ще можна допомогти в реалізації своїх внутрішніх резервів. Об'єктом нашого дослідження є процес технологізації самостійної роботи студентів як засіб удосконалення навчально-виховного процесу у ЗВО, підвищення творчої активності студентів. Виходячи з цього, ми поставили за мету визначити засоби підвищення професійної та технологічної підготовки майбутніх юристів у ЗВО в контексті компетентнісного підходу шляхом організації самостійної роботи на практичних заняттях та в позанавчальній діяльності студентів.

Однією із провідних ідей компетентнісного підходу є те, що технологічна компетентність майбутнього юриста-педагога не є простою сумою знань, умінь та навичок, що були отримані протягом навчання правничих дисциплін, а компетентність формується у процесі створення власного ставлення до юридичних явищ та фактів під час формування їхнього суб'єктивного самостійного досвіду. Компетентнісний підхід передбачає низку змін протягом навчання у ЗВО. По-перше, значною мірою змінюється роль викладача. Якщо традиційна система освіти надає йому роль носія знань, то при компетентнісному підході викладач займає позицію організатора, консультанта, тьютора, який певним чином орієнтує навчальний процес на отримання майбутніми юристами-викладачами самостійного досвіду.

По-друге, якщо основною організаторською формою традиційної освіти були аудиторні заняття, де викладач передає студентам готові знання, формує вміння та навички, спираючись на новий матеріал, то при компетентнісному підході аудиторні заняття зберігаються як одна із можливих форм організації навчання. У сучасних умовах інтеграції системи вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору великий акцент робиться на позааудиторні форми самостійної та індивідуальної підготовки студентів, які повинні засвоювати знання, вміння та навички самостійно, беручи активну участь у різноманітних тренінгах, спецсеминарах із використанням рольових та імітаційних ігор, кейс-стаді, у клубах, гуртках тощо.

Розглядаючи педагогічні чинники, що забезпечують реалізацію закономірностей навчання на практиці, слід приділити особливу увагу самостійній роботі студентів. Сучасні вимоги поси-

лення ролі і частки самостійної роботи студентів у навчально-виховному процесі, як відомо, зумовлені необхідністю активізації пізнавальної діяльності студентів як суб'єктів навчання. Саме самостійна робота покликана не тільки забезпечувати засвоєння навчальної інформації, але і допомагати студентам формувати уміння і навички самостійного надбання знань.

Тому викладачам ЗВО необхідно забезпечувати постійне стимулювання у студентів інтелекту, розвитку мисленнєвих процесів: аналізу, умовиводів, осмислення, запам'ятовування, що підвищить рівень вивчення спеціальних дисциплін, педагогіки та психології вищої школи, іноземних мов, рідної мови та підготує студентів до плідної інтелектуальної праці, поліпшить їхню комунікативну спроможність та культуру спілкування. Тому перед навчальними закладами стоять завдання підняти на більш високий рівень ті форми роботи, які активізують діяльність студентів, зроблять їх активним суб'єктом навчання.

Слід зазначити, що сьогодні у процесі створення Європейського простору вищої освіти професійна компетенція (ПК) – одна з основних цілей навчання студентів – майбутніх юристів. ПК базується на міжпредметній координації навчальних дисциплін, які викладаються у закладах вищої освіти особливого призначення. Професійна компетенція майбутнього юриста-викладача охоплює також знання із дидактики, психології та інших гуманітарних наук. Велике значення для його професійної діяльності має також володіння професійними вміннями (конструктивними, організаторськими, гносеологічними, комунікативними), а також уміннями організації й управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Якість професійної компетенції майбутнього юриста визначається рівнем сформованості складників його знань, навичок і умінь, що дозволяє говорити про рівневий характер ПК. До рівнів професійно-педагогічної компетенції юриста відносять: методичну грамотність, ремесло, майстерність, які характеризують ступінь просування щодо професіоналізму.

Отже, незважаючи на різні думки науковців щодо визначень понять «професійна компетенція», «професійна компетентність», «професійна культура» юриста, їхнього змісту, кількісного складу, різнорівневої організації тощо,

дослідники проблеми професійної компетенції юриста-викладача виділяють у її складі методичну компетенцію як уміння планувати педагогічну діяльність, адекватно використовувати різноманітні методичні прийоми навчання, виховання і розвитку студентів, вміння орієнтуватися в сучасній методичній літературі, здійснюючи відповідно до умов вибір засобів і методів навчання, посібників, а також постійну готовність і бажання підвищувати свій професійний рівень.

Провідною ідеєю нашого дослідження є особистісно-орієнтована система навчання та виховання з максимально можливою індивідуалізацією, створення умов для розвитку самосвідомості студентів, а також самонавчання, уміння організувати навчання одночасно на різних рівнях, принципах системного підходу до соціальних та педагогічних явищ, особистісно-діяльнісного та індивідуально-творчого підходу до особистості майбутнього юриста-викладача як суб'єкту навчально-виховної роботи у ЗВО.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, у сучасних закладах вищої освіти можливо створити необхідні умови для проведення практичних занять із майбутніми юристами у спеціалізованих лабораторіях, педагогічних практик (стажувань) із метою формування у них професійно-педагогічної

компетентності, формування професіоналів, готових до практичної юридичної та педагогічної діяльності.

Таким чином, виходячи із вищесказаного, необхідно підкреслити, що у навчально-виховному процесі необхідно враховувати такі положення: чітко визначати навчальні індивідуальні завдання, раціонально наповнювати заняття необхідною інформацією, оптимізувати зміст навчання, враховуючи особистісні потреби студентів, використовувати новітні технології пізнавальної діяльності, раціонально поєднувати види, форми та методи самостійної роботи студентів як на заняттях, так і в позанавчальній діяльності, забезпечити зворотний зв'язок, діючий контроль і керівництво навчальною діяльністю та самостійною роботою, враховуючи рівень розвитку та психологічні особливості кожного студента, а також формувати й розвивати у майбутніх фахівців позитивні мотиви навчально-пізнавальної діяльності, інтереси, творчу ініціативу й активність. Проведений аналіз професійно-педагогічної підготовки майбутнього юриста в контексті компетентнісного підходу не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми і потребує подальшого вивчення методики формування компонентів професійно-педагогічної компетентності майбутніх правознавців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуманітарна складова у стратегічних документах із національної безпеки України <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/gumanitarna-skladova-u-strategichnikh-dokumentakh-iz>.
2. Бандурка О.М., Скакун О.Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків: Видво НУВС України, 2002. 336 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://tinyurl.com/yxmkleg7>
4. Леонова С. Проблеми реформування вищої юридичної освіти в контексті Сорбонсько-Болонського процесу URL : <http://webcache.googleusercontent.com>.
5. Логінова Н.М. Поняття правового виховання майбутніх магістрів із правознавства при підготовці до викладацької діяльності. *Питання юридичної освіти. Право і суспільство*, № 4. 2012. С. 199–201.
6. Педагогіка. *Силабус. ХНПУ імені Г.С. Сковороди*. Харків: 2019. 19 с.
7. Сливка С.С. Юридична деонтологія: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Атіка, 2003. 320 с.
8. Сокаль В.А. Формування професійної культури майбутніх юристів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. *«Молодий вчений»*, № 5.1 (45.1) травень. Київ. 2017. С. 123–126.
9. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 335 с.
10. Яворська Г.Х. Формування базових компетентностей майбутніх правознавців. *Педагогіка Pedagogy «Наука і освіта»*, № 4, 2016. С. 84–89.

REFERENCES

1. *Gumanitarna skladova u strategichny`x dokumentax iz nacional`noyi bezpeky` Ukrainy`* [Humanitarian component in strategic documents on national security of Ukraine] <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/gumanitarna-skladova-u-strategichnikh-dokumentakh-iz> [in Ukrainian].

2. Bandurka O.M., Skakun O.F. (2002). *Yury`dy`chna deontologiya: Pidruchny`k* [Legal deontology: Textbook] Kharkiv: Vy`dvo NUVS Ukrayiny`, 336 s. [in Ukrainian].
 3. *Pro vy`shhu osvitu: Zakon Ukrayiny` vid 01.07.2014 # 1556-VII*. [On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 № 1556-VII] URL: <https://tinyurl.com/yxmkleg7> [in Ukrainian].
 4. Leonova S. *Problemy` reformuvannya vy`shhoi yury`dy`chnoyi osvity` v konteksti Sorbons`koBolons`kogo processu* [Problems of reforming higher legal education in the context of the Sorbonne-Bologna process] <http://webcache.googleusercontent.com> [in Ukrainian].
 5. Loginova N.M. (2012). *Ponyattya pravovogo vy`xovannya majbutnix magistriv z pravoznavstva pry` pidgotovci do vy`kladacz`koyi diyal`nosti. Py`tannya yury`dy`chnoyi osvity`* [The concept of legal education of future masters in law in preparation for teaching. Issues of legal education.] *Pravo i suspil`stvo* #4. S.199-201.
 6. Pedagogika. (2019). *Sy`labus. XNPU imeni H.S. Skovorody`* [Pedagogy. Syllabus] Kharkiv: 19s. [in Ukrainian].
 7. Sly`vka S.S. (2003). *Yury`dy`chna deontologiya: pidruchny`k. 2-ge vy`d., pererob. i dop.* [Legal deontology: textbook. 2nd ed] Kyiv: Atika, 320 s. [in Ukrainian].
 8. Sokal` V.A. (2017). *Formuvannya profesijnoyi kul`tury` majbutnix yury`stiv u procesi vy`vchennya pedagogichny`x dy`scy`plin. «Molody`j vcheny`j»* [Formation of professional culture of future lawyers in the process of studying pedagogical disciplines. The Young Scientist] # 5.1 (45.1) *Traven`*. S. 123–126. [in Ukrainian].
 9. Yavors`ka H.Kh. (2004). *Pedagogika dlya pravny`kiv. Navchal`ny`j posibny`k* [Pedagogfy for lawyers: textbook]. Kyiv: Znannya, 335 s. [in Ukrainian].
 10. Yavors`ka H.Kh. (2016). *Formuvannya bazovy`x kompetentnostej majbutnix pravoznavciv. Pedagogy`ka Pedagogy* [Formation of basic competencies of future jurists. Pedagogy] «Nauka i osvita», #4, S. 84–89. [in Ukrainian].
-

L. T. TYSHAKOVA

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko,
Sievierodonetsk, Luhansk region, Ukraine
E-mail: tishakova.lt@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9237-2730>*

N. F. KHAIRULINA

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko,
Sievierodonetsk, Luhansk region, Ukraine
E-mail: nailiakhairulina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3983-3627>*

PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE LAWYERS IN THE ENVIRONMENT OF IHE OF SPECIAL PURPOSE

The article under consideration is devoted to the substantiation of various aspects of the improvement of technological, professional, and pedagogical training of future lawyers, the main functions of the future lawyer-lecturer, the process of his adaptation to real professional activity have been revealed. The problem of training professional lawyers for professional activity and the real level of professional and pedagogical readiness of the future lawyer to the activity in different types of legal institutions have been analyzed. The publication states that methodology of the formation of basic competencies (forms, means, methods, principles) in legal institutions of special-purpose involves the creation of special conditions (specialized classrooms) for practical classes in special subjects and humanities.

It should be noted that the humanitarian component is insufficiently reflected in the curricula of special-purpose universities. It is proved that the professional activity of a future lawyer-lecturer, in addition to deep special qualified knowledge, skills and abilities requires a system of psychological, and pedagogical knowledge, skills and techniques that provide a high culture of communication as well as developing skills of appreciation and respect for diversity and multiculturalism through reflection, self-improvement, cognitive and creative activity.

Knowledge of pedagogy is necessary for the effective organization of work with people carrying out legal educational work. It is revealed that at the present stage of the development of the higher educational system the role of a teacher has changed significantly. According to the competency approach, the teacher takes the position of an organizer, a consultant, a tutor who, in some way, orients the educational process for getting an independent experience by future lawyers-lecturers. The authors determine that professional and pedagogical training of future lawyers in the context of the competence approach does not cover all aspects of this problem and requires further study of the methodology for forming components of future lawyers' professional and pedagogical competence.

Key words: professional competence, professional and pedagogical training, professional activity, self-development, self-realization, competence approach.